

2021-04-08

Finansdepartementet

Karin Pilsäter
070-3826555
karin.pilsater@tco.se

En gemensam angelägenhet

SOU 2020:46

TCO har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet En gemensam angelägenhet och inkommer med följande yttrande.

Jämlikhetskommissionens betänkande är mycket brett, och innehåller såväl värdefulla och användbara översikter, fakta och bakgrundsinformation, som en mycket lång rad bedömningar, rekommendationer och förslag.

Rekommendationer och förslag finns för flertalet politikområden, och omfattar såväl breda reformskisser som ändringar av detaljer. Dock finns endast åtta konkreta förslag i betänkandet. Resterande förslag och rekommendationer behöver antingen beredas i nya utredningar, eller finns som liknande förslag i andra utredningar eller ingår i andra processer. TCO yttrar sig därför inte om de enskilda förslagen och rekommendationerna utan avger ett yttrande på principiell nivå.

Alla människors lika värde och rättigheter är en grundläggande värdering för TCO. Alla har förmåga att utvecklas och bidra till samhällets utveckling genom sina kunskaper och erfarenheter oavsett kön, etniskt ursprung eller sexuell läggning. Jämlika möjligheter oavsett bakgrund och livssituation är då en central utgångspunkt för politikens utformning. Kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom samhällets alla områden.

TCO välkomnar också jämlikhetskommissionen utifrån ett samhälleligt perspektiv. Jämlika förutsättningar för individen skapar en samhällsutveckling med tillväxt, utveckling, tillit och sammanhållning.

Utbildningssystemet

Människor ska själva kunna påverka och förändra sitt liv och sin framtid oavsett sin bakgrund och situation eller tillgång till resurser. I det perspektivet blir utbildning den viktigaste frågan, då den är en förutsättningsgivare för det övriga samhället och människors liv. Tillgång till god utbildning utifrån den enskildes behov och

förutsättningar från förskola till den livslånga kompetensutvecklingen är avgörande.

Utbildningssystemet behöver utformas så att det inte uppstår återvändsgränder utan det ska alltid finnas möjlighet att gå vidare liksom att byta riktning. Den utbildningspolitiska utvecklingen behöver fokusera mer på innehåll och förutsättningar för att erbjuda god utbildning och lika möjligheter än på driftsformer.

Ersättningsystem och andra regelverk måste utformas så att skolan klarar sitt kompensatoriska uppdrag. Att elever, unga såväl som äldre, har skilda förutsättningar utanför deras egen kontroll har med stor tydlighet framgått under pandemins extraordinära villkor med hemstudier.

Arbetslivet

För den ekonomiska jämlikheten är det allra mest angeläget att alla som har möjlighet att arbeta också kommer in på arbetsmarknaden och får en egen försörjning. Detta kräver en kraftfull arbetsmarknads- och utbildningspolitik som ger människor förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden och motverkar att man slås ut. Reformering av arbetsmarknadspolitiken måste ha det som utgångspunkt. Även vuxenutbildningen inklusive SFI behöver förstärkas i det ljuset.

Arbetslivet behöver också fungera så att människor på grund av brister i arbetsmiljö och arbetsorganisation inte blir sjuka eller slås ut. Kompetensutveckling och vidareutbildning behövs, inte minst för att förlänga arbetslivet och ge förutsättning för en rimlig pension.

När det gäller den arbetsrättsliga lagstiftningen är en bärande del den så kallade partsmodellen, i betänkandet kallad den svenska arbetsmarknadsmodellen, den avgörande roll som arbetsmarknadens parter har för att reglera löner och andra villkor på arbetsmarknaden.

Ett fundament i denna modell är att inte lagstiftaren ensidigt ändrar grundläggande spelregler på arbetsmarknaden. Att utveckla dessa regler är en fråga för parterna.

TCO:s förbund i privat, kommunal och statlig sektor har, med sina respektive motparter och tillsammans med förbund från andra centralorganisationer, ingått avtal och överenskommelser som innebär att det finns partsreglering eller förslag till sådana regleringar av flera frågor som betänkandet behandlar. Under andra halvan av 2020 ingicks dessutom en principöverenskommelse mellan Svenskt Näringsliv och Förhandlings- och samverkansrådet PTK i flera av dessa delar. TCO:s uppfattning är att principöverenskommelsen, med eventuella nödvändiga anpassningar till övriga arbetsmarknaden, bör genomföras genom lagstiftning.

Ekonomisk jämställdhet

Ökad ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män är en central del i att nå ökad jämlikhet. Därför behöver skillnaderna mellan hur mycket kvinnor och män förvärvsarbetar sett över hela arbetslivet minska. Politiken ska utformas så att kvinnor och män delar mer lika på föräldraledigheten och ges samma möjligheter att arbeta heltid samtidigt som de får ihop livspusslet. Arbetsmiljö mm inom olika yrken och sektorer behöver ge kvinnor och män lika goda förutsättningar att arbeta hela arbetslivet med hälsan i behåll. En ytterligare central del för att minska arbetstidsgapet och öka den ekonomiska jämställdheten är att säkerställa reformer för att både kvinnor och män som kommer till Sverige från ett annat land ges goda förutsättningar att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden.

Ytterligare behövs för att minska löneskillnaderna mellan könen och för att minska könssegregeringen på arbetsmarknaden. Dessutom behöver transfereringssystemens utformning och funktionssätt skapa förutsättningar för ekonomisk jämställdhet.

Inkluderande socialförsäkringssystem

Socialförsäkringar såsom sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring behöver vara utformade så att de ger en ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet samtidigt som vård, rehabilitering, omställning och vidare utbildning är utformat för att kunna återkomma till arbetsmarknaden.

Därför är det angeläget att socialförsäkringarna inkluderar så många som möjligt, och ger ett ekonomiskt skydd för trygghet kombinerat med goda möjligheter till återgång till tidigare arbete eller omställning för nytt jobb. Kvalifikationsreglerna för arbetslöshetsförsäkringen är då viktigare än exempelvis ett obligatorium, vilket TCO avstyrker. Såväl sjukförsäkring som arbetslöshetsförsäkring behöver reformeras i linje med de utredningar på områdena som nu bereds.

Hälso- och sjukvården

Rätten till hälsa är fundamental för att människan ska kunna leva det liv man önskar leva.

För att möta de utmaningar som demografi, teknisk utveckling och andra samhällsförändringar innebär, behöver vi ställa om till en personcentrerad sammanhållen vård. Det finns ett stort behov av

utveckling för att möta hälsoutmaningarna hos befolkningen och fokus behöver ligga på att stärka hälsa och livskvalitet, i stället för på sjukdom och diagnos.

Hälso- och sjukvården behöver organiseras så att olika insatser hänger ihop. Annars uppstår problem och personal och patienter hamnar i organisatoriska mellanrum.

En bred skattereform

Utredningen pekar på en rad skatteförändringar. Även om TCO kan dela uppfattningen kring en del av förslagen anser vi det vore olyckligt med fortsatt lappande och lagande i skattesystemet.

TCO anser att det behövs en bred skattereform. Resultatet av en skatteöversyn ska gynna utbildning, ansvarstagande och företagande och säkra finansieringen av välfärden.

Fördelningspolitiska hänsyn måste givetvis tas, men de skattefinansierade välfärdssystemens utformning är viktigare ur fördelningssynpunkt än beskattningen i sig. Generellt är välfärdssystemen mer effektiva och framgångsrika för att skapa livschanser, fördelningsperspektiv och jämställdhet än skattesystemet. Välfärdstjänster såsom utbildning, socialförsäkringar såsom sjukförsäkring och transfereringar såsom bostadsbidrag är exempel på detta. Systemen måste vid en översyn ses samlat och samverka exempelvis vad gäller samlade marginaleffekter från skatte- och bidragssystemen.

Därför behöver skattepolitiken inriktas på en samlad översyn med goda förutsättningar för fler och bättre jobb och därmed välfärdens långsiktiga finansiering.

Välfärdens långsiktiga finansiering

För att skapa förutsättningar för ett mer inkluderande och jämlikt samhälle där alla får goda livschanser behöver välfärdens långsiktiga finansiering säkras. Kommuner och regioner måste ha stabila och tillräckliga ekonomiska förutsättningar för att kunna erbjuda utbildning, hälso- och sjukvård, omsorg och andra välfärdstjänster med jämlika förutsättningar för alla, i hela landet.

Det är därför anmärkningsvärt att den viktiga aspekten inte finns med i utredningen mot bakgrund av att flertalet politikområden i övrigt berörs.

I övrigt hänvisas också till remissyttranden från Lärarförbundet och Svenska Journalistförbundet.

Therese Svanström
Ordförande

Karin Pilsäter
Utredare